

K ü l ö n f é l é k.

Deák Ferencz gyásza. Vallásközönségünkben apr. 9-én tartott meg egyetemlegesen hazánk nagy fia, Deák Ferenczért a gyász-ünnepély. Kolozsvári templomunkban ez alkalommal ritkán látott szép közönség gyült össze minden vallásfelekezetből. Az egyházi imát és beszédet Derzsi József, pap és tanár tartotta, a tárgyhoz méltó ünnepélyes hangulattal, beszéde alapjául vevén I. Móz. 41, 39 és 40 széken alkalmazható verseit: *„És monda Farao Józsefnek: Mivelhogy mind ezeket az Isten neked jelentette meg, nincsen hozzád hasonló eszes és bölcs. Te légy az én házamon főgondviselő és minden én népem a te beszéded szerint járjon, csak az egy királyi székkel haladjak meg tégedet“.* A gyászünnepélyben a polgári dalkör is szíves volt részt venni a Hymnus, Szózat és egy Gyászdal éneklésével.

A templomi gyász-isteniszteletet megelőzőleg egy héttel apr. 2-án, főiskolánk ifjúsága rendezett emlékünnepet Deák Ferenczért az iskolai nagy hallteremben, hol szintén nagy számu közönség jelent meg. Az ünnepélyt igazg. tanár Benczédi Gergely nyitotta meg rövid beszéddel; azután Barabás Ábel II. éves papnövendék egy emlékbeszédet mondott, Gál Miklós I. éves papnövendék ugyan e tárgyról felolvasást tartott, végre Péter József VIII. gymn. oszt. tanuló, Székely József hasonlóképen VIII. gymn. oszt. tanuló, „Deák Ferencz emléke“ czimű költeményét szavalta el. Közben az ifjúság ének- és zenekara működött együttesen.

Tordai középiskolánkban mart. 26-án ünnepelték meg a Deák Ferencz emlékét, mely alkalommal Pálfi Károly igazg. tanár tartott egy sikerült emlékbeszédet s Dombi János, isk. főnök szavalt. Sz. Kereszturon az Udvarhelyszék alvidéke által febr. 7-kén rendezett polgári gyászünnepély ottani középtanodánk nagy halltermében tartatván meg, abban a tanuló ifjúság is részt vett s így egyházunk és tanintézeteink egyaránt meghozták a tisztelet tartozó adóját az ország bölcsének és atyjának. Legyen áldott és termékeny nagy emléke a hazafiui és polgári erények ápolásában.

Egyházi képviselő Tanácsunk a főtanácsból nyert utasítás értelmében a sok kamathátralék behajtása iránt kényszerülve volt már több ízben törvényes lépéseket is tenni, illetőleg pert indítani.

Sajnosan értesültünk arról, hogy hasonló esetekben többen azon kamathátralékosok közül, a kik az 50-es években kötelezőnyileg ígért adományaik után szólítottak fel és fogattak perbe, azzal akarták kivonni magukat a fizetés alól, hogy ők nem érzik magukat kötelezetteknek ezen ígéretök beváltására, miután azt csak szükségből tették, hogy egyházunk az akkori kormányval szemben önfentartási alapot mutathasson ki s iskolái bészárása ellen biztosítva legyen; szóval, hogy ők azt fizetni nem tartoznak. Való igaz, hogy ezen kegyes adományokat a viszonyok hatalma sajtolta ki s büszkék lehetünk rá, hogy egyházunk tagjai a helyzet magaslatára emelkedve, oly áldozatokat hoztak, a mely vállásfelekezettünk életképességének örökre maradandó emléke lesz. De nagyon tévednek azok, a kik a buzgóságot és áldozatkészséget az ígérettel egynek tartják. Hiszen eltekintve a kérdés jogi oldalától, mely minden kétséget kizár, miután azon kegyes adományok forma szerinti kötelezőnyek által vannak biztosítva: avagy a szükség megszűnt-e azon ígéretök beváltására? Hát feladjuk iskoláinkat, a melyek jelen szerkezetökben épen azon kegyes adományokra vannak fektetve? Bizony, bizony nem hogy a szükség most már megszűnt volna, hanem tekintve a nevelés igényeit s a középiskolákat illetőleg nem sokára meghozandó országos törvényt, ismét ott állunk, hogy a lét és nem-lét kérdése felett komolyan kell gondolkoznunk. Legyen szabad ezért egyházunk illető tagjait arra kérni, hogy kegyes ígéretek beváltása alól kimenekülni ne keressenek magoknak ürügyet, a melynek jogi alapja különben sincs; hanem ellenkezőleg buzdítsák a fiatalabb nemzedéket is, hogy lépjenek atyáik nyomdokába, nehogy most, midőn a külső ellenségtől már megszabadultunk, magunk magunknak vállaljunk ellenségeivé. Ne feledjük egy perczre is a nagy mester kérdését, melyet Péterhez intézett: Szeretsz-e engemet? E kérdés ma is mindnyájunktól feleletet vár. Boldog, ki azt mondhatja: Te tudom uram, hogy szeretlek.

Necrolog. Épen midőn előbbi füzetünket bészártuk, vettük kobátfalvi id. Kelemen István, mező-szabédi unitárius lelkész s maros-egyházközi jegyző gyászjelentését. A megboldogult életének 63-dik évében szélhűdésben hunyt el febr. 14-én. Benne nemcsak a család, hanem az egyház is sokat vesztett; mert a mily jó férj és gondos édes apa, ép oly buzgó egyháztág, elhivatásának élő pap és hivatalnok volt. A mult években történt szerencsétlen égés következtében elpusztult ekleziásiai épületeket és templomot csak most építetté fel romjaiból ekleziásija által, mely előtt ép oly köztiszteletben állott, mint az egyház-

környék s az egész vallásfelekezet előtt, s midőn e munkát már bévégezte, jutalmat azért nem itt a földön, hanem a sirban talált. Halála előtt kevéssel lön esperesi helyettesnek is kinevezve, de tán a kinevezést meg se kapta, midőn az Ur elszólitá. Folyóiratunknak is állandó munkatársa levén, halála feletti részvétünknek ez oldalról is kifejezést adni fájdalmas kötelességünknek ismerjük. Béke lengjen sirja felett s az ő erényei, buzgótsága és vallásossága soha ki ne haljanak papságunk kebeléből!

Angolhoni hitrokonink között közelebbről, a mint az „Inquirer“-ből olvassuk heves küzdelem folyt le a Parker művei kiadása kérdése felett. A britt és külföldi unitárius társulat munkássága, ugyanis, részint egyházirodalmi művek terjesztésében is nyilvánul, melyek által a vallásos felvilágosodást s ezzel az unitárius kereszténységet hathatósan előmozdítja. Az illető bizottság a legújabban kiadandó könyvek sorozatába a Parker művei közül is többeket felvett, így „A vallásra tartozó tárgyakról való elmélkedés“ (Discourse of matters Pertaining to Religion) cziműt is. Miuán azonban ezt többen megtámadták, állítván, hogy Parker említett műve oly állításokat is foglal magában, a melyekkel a társulat igen sok tagja egyet nem ért, s a melyek ezeknek a keresztény vallásról alkotott meggyőződésével ellenkezik, tehát a társulat költségén nem adható ki: a kérdés megvitatására, illetőleg a feletti határozatra az elnök által mart. 4-re egy rendkívüli közgyűlés hivatott össze. A tagok a gyűlésre 200-on feljül jelentek meg az ország minden részeiből s érdekes szóvita után, melyben mindkét nézet hatalmas szószólókra talált, a kiadás nagy többséggel határozattá lön.

A magyarországi protestáns egyházak történelme érdekében Szeremlei Sámuel hm.-vásárhelyi reform. lelkész, kit a protestáns egylet a hazai prot. egyházak történelmének megírásával megbízott, egy felhívást bocsátott ki, melyben arra kéri az érdekelteket, hogy tegyék egyházi közügygyé e mű megírását s adatok gyűjtése és beküldése által nyujtsanak arra segédkezet. A mint e felhívásból látjuk, írónak czélja irandó művében az unitáriusok történetét is tárgyalni, még pedig a reformációtól fogva 1870-ig. Ismerve Szeremlei urnak tárgyilagosságot, elfogulatlan ítélőtehetségét és igazságszeretetét, kétszeres érdekekkel nézünk e mű elébe, melyben hisszük, méltányosabb lesz az unitáriusok iránt, mint számos bel- és külföldi egyháztörténetíró, a kik a legújabb időkig nem igen tudtak kivergődni az eretnekítésből s rendszeren azon egymástól kölcsönzött megjegyzéssel zárták be az unitáriusokra

vonatközó nehány sorból álló ismertetésöket, hogy „az unitáriusok nem esküsznek, hadat nem folytatnak, különben jó polgárok és hű alattvalók.“ Mi Szeremlei urnak erőt, kitartást, sikert s legközelebbről sok adatot kívánunk. Ez utóbbira nézve nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül a „Figyelmező“ tudós szerkesztőjének, Révész Imre urnak azon megfoghatatlan támadását, melyben folyóiratában Szeremleit s általában a protestáns egyletet részesíti, kimondván, hogy a modern reformerek nem bírnak azon tulajdonokkal, a melyek a protestáns egyházi történetírás-hoz megkívántatnak; részéről tehát legalább sohasem fog közremüködni, hogy írótt vállalatában gyámolítsa. Lám, mire ragadja a legokosabb embert is az elfogultság! Ha Révész ur nem akar támogatni egy prot. egyleti tagot a prot. egyház történetei megírásában, ezt még lehet érteni, mert ellenfeleinknek nem szívesen nyújtunk segédkezet, bár mindnyájunk mestere, a Krisztus azt mondotta, hogy tégy jót még a te ellenségeddel is; de hogy a prot. egylet iránti ellenszenve azon következtetésre vezet, hogy ennek tagjai nem is bírhatnak a prot. egyházi történetíró tulajdonaival: ezt őszintén megvallva, annyival inkább bámuljuk, minél inkább meg vagyunk gyözödve a Révész ur mély tudományosságáról. Olyan forma ez, mintha valaki azt állítaná, hogy katolikus templomot protestáns ember és megfordítva nem építhet. Hiszen a történetírás-hoz főkéllékek az adatok és azokat megítélni tudó tehetség, nem ilyen vagy amolyan confessio.

A német protestáns egylet is heves megtámadtatásoknak van kitétetve az orthodoxok részéről. Közelebbről a hannoverai tartományi zsinat határozatilag kimondotta, hogy a protestáns egylet törekvéseiben az egyház alapjának szétrombolására irányzott működést lát. Jézus erre azt mondaná: Ne ítéljeteK, hogy ne ítéltessetek. Mi azt hisszük, hogy hasonló megtámadások csak előnyére fognak válni az ügynek. Frichhöffer, Lammers és Dr. Manchot, az északnyugoti prot. egylet nevében a hannoveri protestáns egyleti tagokhoz már is egy felhívást bocsátottak ki, melyben hivatkozva a tartományi zsinat határozatára, kimondják, hogy öK ezen határozatot csak újabb rugónak tekintik a magok eleibe tűzött cél érdekében minél nagyobb erőt kifejteni, működésök által bécizonyítandó, hogy a prot. egylet szándéka és tevékenysége nem az egyház alapjának szétrombolására, hanem ellenkezőleg abban a vallásos élet megújítására van irányozva.